

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ -
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ
ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ**

ΣΩΜΑΤΕΙΟ «ΔΙΑΖΩΜΑ»

**ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΥΤΕΡΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ
ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**

ΧΟΡΗΓΙΚΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ

Αθήνα, Ιανουάριος 2015

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	Σελ. 3 - 8
2. Η Επίδαυρος, ένα παγκόσμιας εμβέλειας αρχαιολογικό – περιβαλλοντικό πάρκο	Σελ. 9 - 10
3. Δράσεις – Επεμβάσεις	Σελ. 11 - 23
4. Οργάνωση του προγράμματος – απαιτούμενες μελέτες και υπηρεσίες	Σελ. 24 - 25

**ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΟΥ
ΕΥΡΥΤΕΡΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**

**ΕΝΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΤΑΞΙΔΙ ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΓΙΚΗ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ,
ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΙΑΣΗΣ**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Ασκληπιείο της Επιδαύρου είναι ένα από τα σημαντικότερα μνημειακά σύνολα της χώρας μας, που συγκεντρώνει κάθε χρόνο ένα μεγάλο πλήθος επισκεπτών (χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι κατά την περίοδο 2012 - 2013 το Ασκληπιείο της Επιδαύρου ήταν δεύτερο σε επισκεψιμότητα μετά την Ακρόπολη των Αθηνών). Ο αρχαιολογικός χώρος βρίσκεται σε άμεση συσχέτιση και ισορροπία με το φυσικό περιβάλλον, στοιχείο που τον καθιστά έναν χώρο με οικολογικό περιεχόμενο, κατάλληλο για περίπατο και για εκπαίδευση. Σήμερα, το φυσικό περιβάλλον, το οποίο διατηρεί σε μεγάλο βαθμό τα στοιχεία του ιερού άλσους της αρχαιότητας, βοηθά στην διατήρηση της αυθεντικής εικόνας του χώρου, όπου η φυσική ομορφιά βοηθούσε στην ψυχική ανάταση των επισκεπτών.

Εικ.1: Αεροφωτογραφία του Ασκληπιείου της Επιδαύρου.

Για την προστασία και διατήρηση της ιδιαίτερης περιβαλλοντικής και πολιτιστικής αξίας του, έχουν θεσμοθετηθεί για το μνημειακό αυτό σύνολο ζώνες προστασίας, ενώ από το 1988 έχει ενταχθεί στον κατάλογο *Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO*.

Στην αρχαιότητα το ιερό του Ασκληπιού αποτελούσε ένα πρότυπο ιατρικό – θεραπευτικό κέντρο, που σηματοδοτεί το πέρασμα από τη μαγική-θεουργική στην πραγματική ιατρική. Αρχικά, η πίστη των ανθρώπων ότι οι αρρώστιες είχαν θεϊκή προέλευση, τους οδήγησε στην πεποίθηση ότι και η θεραπεία θα προέλθει από το θείο.

Εικ. 2: Ανάγλυφο, όπου απεικονίζονται πιστοί που προσφέρουν τροφή επάνω στο βωμό για την Υγεία και τον Ασκληπιό.

Έτσι, χρησιμοποιώντας τα στοιχεία της φύσης (είτε άμεσα είτε συμβολικά) και μέσα από μαγικές λατρευτικές τελετουργίες, προσπάθησαν να υποκινήσουν τους θεούς να τους προσφέρουν την υγεία. Με το πέρασμα των χρόνων όμως και με την παρατήρηση και την εμπειρία που αποκτήθηκε απ' αυτήν εξελίχθηκε μέσα από τη θρησκευτική εξυπηρέτηση της υγείας η επιστημονική ιατρική, που βασίζεται στην θεραπεία της νόσου με βάση τη διάγνωση και την εφαρμογή της κατάλληλης κάθε φορά αγωγής ή και χειρουργικής επέμβασης.

Εικ. 3: Ανάγλυφο, όπου παρίσταται ο Ασκληπιός, αλλά ο ιερέυς εφαρμόζει τη θεραπεία στον ασθενή.

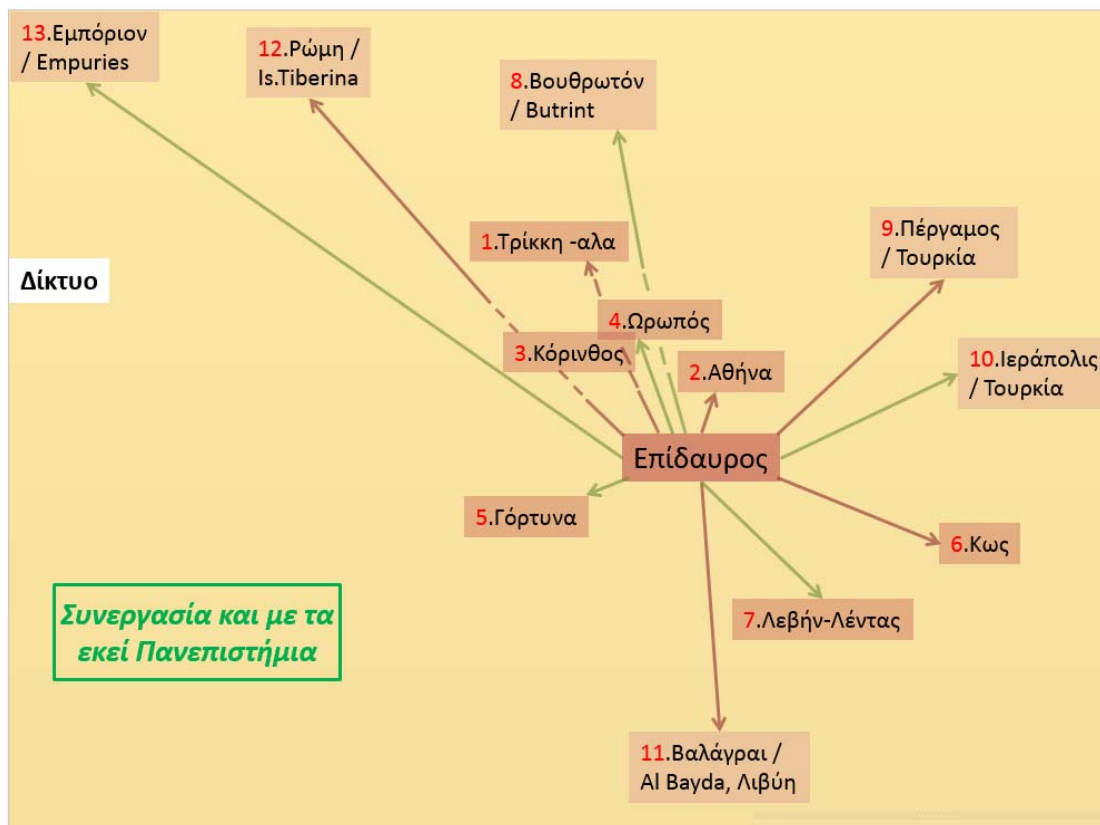
Εικ. 4: Ιατρικά εργαλεία που βρέθηκαν στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου (προθήκη στο μουσείο του Ασκληπιείου της Επιδαύρου).

Και η διαδικασία αυτή συνέχισε να ανάγεται κατά την αρχαιότητα στην καθοδήγηση του θεού. Η χρήση του νερού στην εκδήλωση της λατρείας υπήρξε καθοριστική.

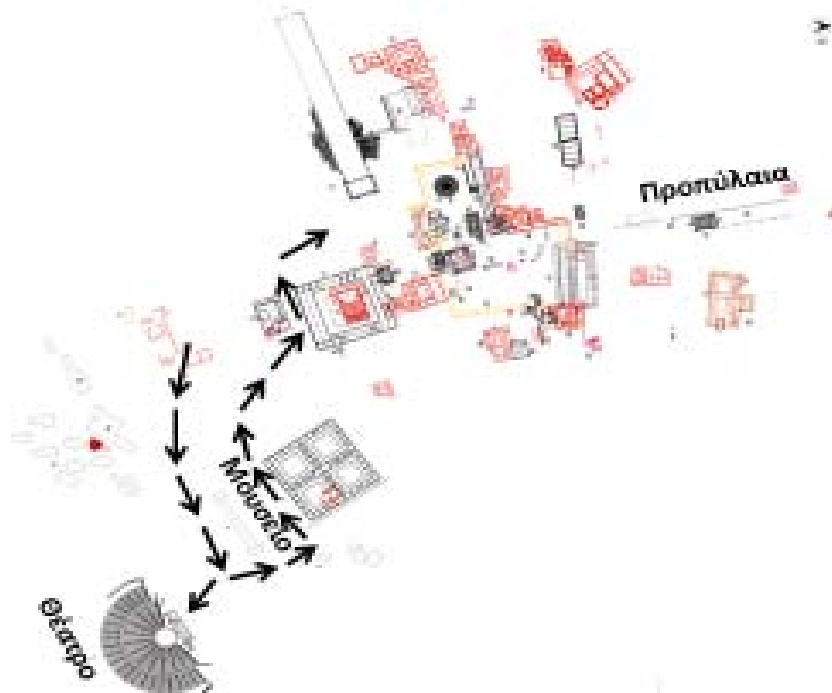
Εικ. 5: Η σημασία του νερού, ως στοιχείο καθαρισμού, ανανέωσης και υγιεινής.

Μέσα από αυτήν την εξέλιξη το Ασκληπιείο της Επιδαύρου απέκτησε τεράστια φήμη που διαδόθηκε όχι μόνο στον ελλαδικό, αλλά σε όλο το μεσογειακό κόσμο, με αποτέλεσμα τη δημιουργία περισσότερων από 170 Ασκληπιείων, δηλαδή θυγατρικών ιερών - νοσηλευτικών κέντρων, διαδίδοντας τη θεραπευτική λατρεία του Ασκληπιού και την ιατρική επιστήμη στην Αττική, την Πελοπόννησο, τη Δυτική Ελλάδα, τα νησιά του Αιγαίου, την Κρήτη, τη Μικρά Ασία μέχρι τη μακρινή Κιλικία, τη Ρώμη και την Κυρήνη στην Αφρική.

Εικ. 6: Δίκτυο Ασκληπιείων.

Ωστόσο, στη σύγχρονη εποχή, η αποκατάσταση και η χρήση του αρχαίου θεάτρου έχει οδηγήσει σε μία εσφαλμένη πρόσληψη του αρχαιολογικού χώρου από το ευρύτερο, ελληνικό αλλά και ξένο, κοινό. Ο χώρος δεν γίνεται κατανοητός ως αυτό που ήταν, δηλαδή ένα ιδιαίτερα μεγάλο μεγέθους συγκρότημα λατρείας και άσκησης της ιατρικής, αλλά απλά και μόνο ως ένα, ομολογουμένως εξαιρετικής αρχιτεκτονικής και αισθητικής, θεατρικό οικοδόμημα.

Εικ. 7: Υφιστάμενη προσέγγιση του ιερού από το τέλος του: βάρος στο θέατρο.

Στόχος του Ολοκληρωμένου Προγράμματος που επιγραμματικά σκιαγραφείται στο παρόν κείμενο είναι να αποκατασταθεί η αυθεντική υπόσταση του μνημειακού συγκροτήματος και η προσφορά στους επισκέπτες μιας μοναδικής εμπειρίας: να γνωρίσουν και να βιώσουν το τι ήταν και πώς λειτουργούσε το Ασκληπιείο κατά την Αρχαιότητα, πώς η θρησκευτική λατρεία και τα στοιχεία της φύσης (θέση, κλίμα, χλωρίδα, πανίδα, νερό, ως βασικός παράγων ίασης) συνδυάστηκαν με την ανακάλυψη της ιατρικής επιστήμης. Ταυτόχρονα, η δυνατότητα της αποκατάστασης της ενδημικής βλάστησης θα επιτρέψει την άμεση σύνδεση του αρχαιολογικού χώρου με το φυσικό περιβάλλον. Θα δημιουργηθεί, λοιπόν, ένας χώρος με αρχαιογνωστικό περιεχόμενο σε ισορροπία με τη βίωση του φυσικού περιβάλλοντος σε όλες τις κλίμακες, από το επίπεδο της θέασης του τοπίου ως τη μικρο-κλίμακα των φυτών και των δένδρων. Ένας χώρος, δηλαδή, με οικολογικό, μορφωτικό και ψυχαγωγικό περιεχόμενο, κατάλληλος για εκπαίδευση και για περίπατο.

Με δυο λόγια, στόχος είναι να προσκαλέσουμε όχι μόνο το ειδικό (ιατρικό) κοινό, αλλά κάθε σύγχρονο άνθρωπο, από κάθε γωνιά του πλανήτη μας σε ένα ταξίδι στο χρόνο και το χώρο, στη μαγεία, στην ίαση και στη φύση. Σε ένα ταξίδι στη αντιμετώπιση διαχρονικά του πόνου αλλά και στην ελπίδα του ανθρώπου, που έχει ως αφετηρία ένα απώτερο παρελθόν της ανθρώπινης προϊστορίας, μέχρι τις μέρες μας. Σε ένα ταξίδι που έχει σαν αφετηρία την εποχή της θεραπευτικής μαγείας και μας οδηγεί, τελικά, στην ιατρική επιστήμη της σύγχρονης εποχής, η οποία έλκει την καταγωγή της από τις πρακτικές των ιατρών – ιερέων των Ασκληπιείων.

Αυτό το Πρόγραμμα θα έχει άμεσα θετικά οικονομικά αποτελέσματα, καθώς:

- Θα προσελκύσει επισκέπτες στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου, αλλά και σε ολόκληρη την Αργολίδα.
- Θα επιμηκύνει την τουριστική περίοδο στην ευρύτερη περιοχή.
- Θα δημιουργήσει ευκαιρίες στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή της Επιδαύρου για να αυξήσουν τα έσοδά τους.
- Θα προσελκύσει νέες επενδύσεις.

2. Η ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ, ΕΝΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ – ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ

Η πρόταση αφορά στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου Αρχαιολογικού – Περιβαλλοντικού Πάρκου, που θα οργανωθεί και θα προβληθεί ως **μία πλήρης και επώνυμη (branded) εμπειρία πολιτιστικού τουρισμού.**

«Αρχαιολογικό – Περιβαλλοντικό Πάρκο» είναι μια καθορισμένη σημαντικού μεγέθους έκταση, που περιλαμβάνει πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους, δηλαδή αρχιτεκτονήματα-μέλη κάθε μορφής (ναούς, θέατρο, στάδιο, αγορά κλπ) και γενικά ακίνητα στοιχεία αρχαιολογικής και ιστορικής σημασίας, αλλά και κινητά στοιχεία, που έχουν βρεθεί επιφανειακά ή μετά από ανασκαφή εντός της έκτασης αυτής. Περιλαμβάνει ακόμη μνημεία της φύσης ή και αλώβητο φυσικό περιβάλλον, χαρακτηριστικό μιας περιοχής, καθώς και αξιόλογα οικοσυστήματα. Το συνδετικό στοιχείο του πάρκου είναι η έκταση και το τοπωνύμιό της. Επομένως, το αρχαιολογικό – περιβαλλοντικό πάρκο μπορεί να περιλαμβάνει στοιχεία διαφόρων ιστορικών περιόδων, τα οποία συνδέονται με την ιστορία μιας περιοχής, σε συνδυασμό με το φυσικό περιβάλλον και το τοπίο.

Το πάρκο από την τουριστική σκοπιά, θα πρέπει να οργανώνεται και να λειτουργεί ως «τουριστικός προορισμός». Χρειάζεται δηλαδή: όρια, ικανοποιητική προσπέλαση, διαμορφωμένες εσωτερικές διαδρομές (με πολλαπλές επιλογές για να αποφεύγεται ο συνωστισμός), στάσεις για ξεκούραση, θέα και ερμηνεία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, σήμανση (εξωτερική και εσωτερική), δίκτυα παροχών, συντήρηση ακινήτων και κινητών ευρημάτων, μουσεία ή και εκθέσεις κ.λ.π. Χρειάζεται επίσης οργανωτικές (soft) δράσεις για την προσέλκυση επισκεπτών, την οργάνωση των επισκέψεων, την προβολή, τη σύνδεση με τις τοπικές επιχειρήσεις κ.λ.π.

Η λογική των Πάρκων είναι ότι: μέσω της οργάνωσης ενός θεματικού «προορισμού» προσελκύουμε επισκέπτες, «ανοίγουμε» δηλαδή τους χώρους με οργανωμένο τρόπο στον Τουρισμό, που είναι ο κύριος τομέας, όσον αφορά στην αναγνώριση των πολιτιστικών και φυσικών πόρων, τη διάδοση της αξίας τους και την εξασφάλιση όχι μόνο εσόδων για την

προστασία και επιβίωσή τους στο μέλλον, αλλά και –κυρίως- σημαντικών εσόδων στην τοπική οικονομία.

Είναι φανερό, ότι ένα πάρκο μπορεί και πρέπει να σχεδιαστεί με βάση τους περιορισμούς που επιβάλλει η προστασία των πόρων και με την επιστημονική σοβαρότητα που απαιτεί αφενός η φύση του και αφετέρου η απαιτητική δυναμική του τουριστική πελατεία.

3. ΔΡΑΣΕΙΣ-ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Το πρώτο βήμα είναι η οργάνωση της αφήγησης που προαναφέρθηκε. Η αφήγηση αυτή θα δομείται γύρω από ένα συνεκτικό και κατανοητό από μη ειδικούς κείμενο εξιστόρησης, το οποίο θα γραφεί από εξειδικευμένο επιστήμονα (story-teller). Με τον τρόπο αυτό ο μέσος επισκέπτης θα μπορεί να αντιληφθεί πώς υλοποιήθηκε ιστορικά το πέρασμα από τη μαγική στην επιστημονική ιατρική και την οργάνωση του Ασκληπιείου κατά την αρχαιότητα αλλά και το ρόλο των φυσικών στοιχείων και κυρίως του νερού και των ιαματικών και ενδημικών φυτών και βοτάνων στη διαδικασία της ίασης.

Η αφήγηση θα υποστηριχθεί από ειδικές σημάνσεις και ψηφιακές εφαρμογές, καθώς και από κόμβο στο διαδίκτυο, από τον οποίο θα προβάλλεται ο αρχαιολογικός χώρος, το δίκτυο των διαδρομών στο φυσικό περιβάλλον, οι εκδηλώσεις, οι επιστημονικές δραστηριότητες, οι εμπειρίες των επισκεπτών, καθώς και οι τοπικοί παραγωγοί και οι τοπικές επιχειρήσεις που θα συμμετέχουν στο Πρόγραμμα.

Ωστόσο, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι πρωταγωνιστές θα είναι τα ίδια τα μνημεία (κινητά και ακίνητα) και ο περιβάλλον χώρος του Ασκληπιείου. Τα ίδια τα μνημεία και η κυρίως η διαδρομή σε αυτά θα ξετυλίγει το ιστορικό νήμα, θα προσφέρει στον επισκέπτη μία μοναδική νοητική, αισθητική και βιωματική, κατ' εξοχήν ανθρώπινη, εμπειρία.

Ήδη από τη διαδρομή Λυγουριό – Ασκληπιείο, με κατάλληλη διαμόρφωση ο επισκέπτης θα μπορεί να φθάσει είτε περπατώντας είτε με ποδήλατο και, ως πρόλογος σε ό,τι πρόκειται να ακολουθήσει, θα μπορεί να χαρεί τον «κήπο της Ηπίονης» (σύζυγος του Ασκληπιού και προσωποποίηση των ηπίων φαρμάκων). Αυτός θα περιλαμβάνει αρχαία ιαματικά φυτά και βότανα, και κατάλληλη σήμανση με όλες τις σχετικές βοτανολογικές, ιατρικές και ιστορικές πληροφορίες.

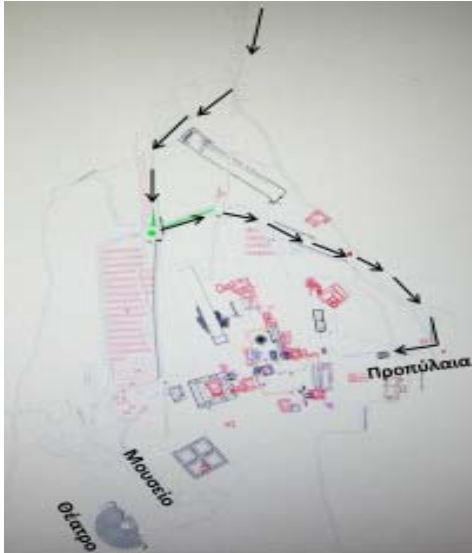

Εικ. 8: Επεμβάσεις στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου: δημιουργία κήπου, είσοδος από τα Βόρεια Προπύλαια.

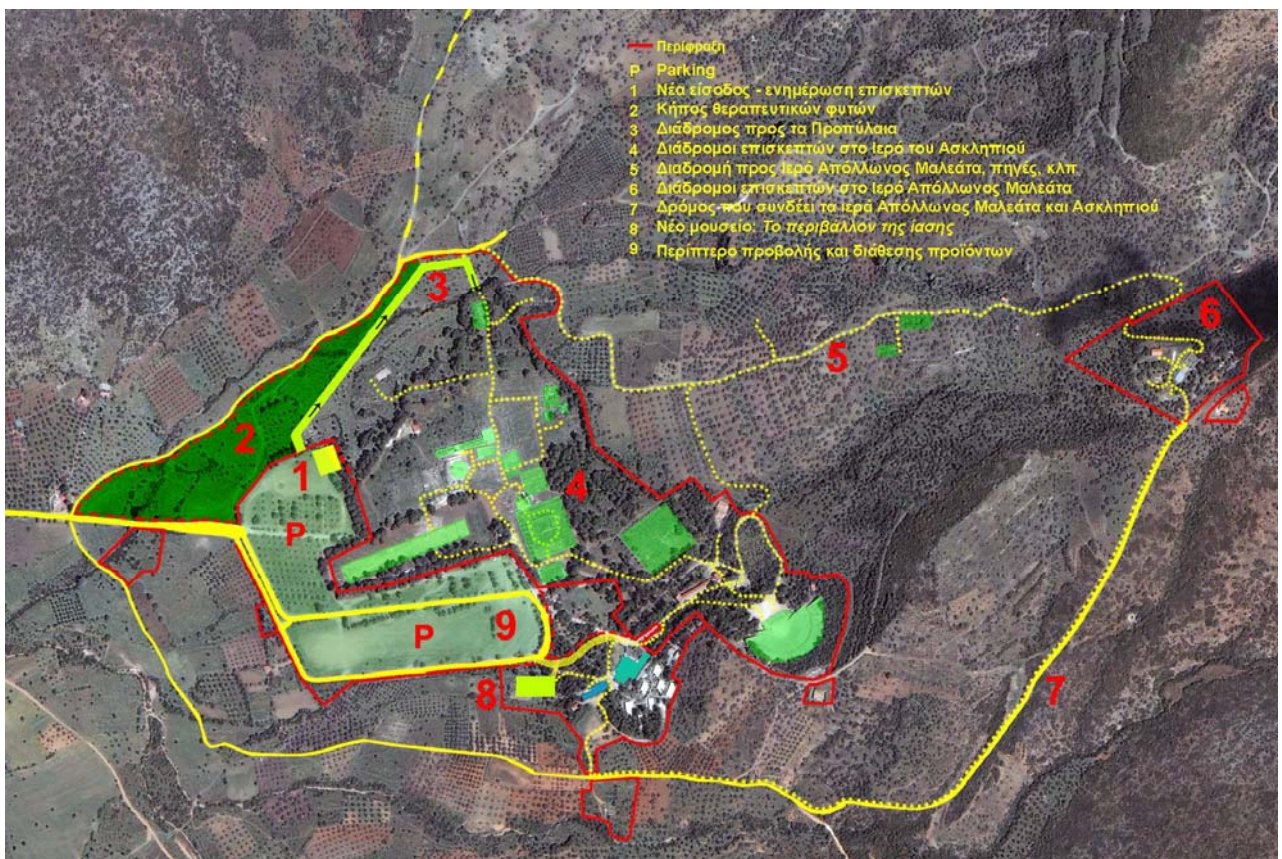
Έχει προβλεφθεί μια σειρά δράσεων Επικοινωνίας και λειτουργίας του Αρχαιολογικού-Περιβαλλοντικού Πάρκου, όπως:

- Κατάρτιση marketing plan με πρόταση για branding, σχεδιασμός λογότυπου και δημιουργικού του Πάρκου.
- Σχεδιασμός των μέσων (media plan) για διαφήμιση και δημόσιες σχέσεις, στη βάση των υποδείξεων του marketing plan.
- Κατασκευή και διαρκής συντήρηση του κόμβου του Πάρκου στο Διαδίκτυο.
- Σχεδιασμός και υλοποίηση ενός «γεγονότος» για την έναρξη της Διαδρομής (launching event) που θα τύχει ευρείας δημοσιότητας.
- Δράσεις προβολής (διαφημιστικές ενέργειες και ενέργειες δημοσίων σχέσεων) καθ' όλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου.
- Μελέτη για την οργάνωση της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας στα οφέλη από τη Διαδρομή.
- Ανάπτυξη ψηφιακής στρατηγικής επικοινωνίας (μέσω ειδικής μελέτης).
- Συγκοινωνιακή προσέγγιση της σήμανσης και των μικρών βελτιώσεων στην πρόσβαση στους χώρους του Πάρκου.
- Σχεδιασμός και θέση σε λειτουργία ηλεκτρονικού συστήματος διαχείρισης επισκεπτών.

Στη συνέχεια, προβλέπεται η αλλαγή της εισόδου στον αρχαιολογικό χώρο, καθώς η σημερινή ουσιαστικά έχει χωροθετηθεί για την εξυπηρέτηση του θεάτρου. Ο επισκέπτης θα εισέρχεται από την αρχαία είσοδο, τα προπύλαια του ιερού και διαδοχικά θα γνωρίζει τα μνημεία του χώρου: τις κρήνες, το Ναό του Ασκληπιού, τη στοά του Αβάτου (*Εγκοιμητήριο*), τη Θόλο, το Στάδιο, το τελετουργικό Εστιατόριο, τον Ξενώνα, και τελικά το Θέατρο.

Εικ. 9: Ορθή προσέγγιση από τα Προπύλαια του ιερού.

Εικ.10: Προτεινόμενες διαδρομές.

Σε αυτή του την περιήγηση, κατά μήκος της οποίας θα υπάρχουν φυτεύσεις ενδημικών φυτών και βοτάνων, ο επισκέπτης θα μετέχει σε επί μέρους μικρές ιστορίες που σταδιακά συνθέτουν την εικόνα του Ιερού:

- Το νερό, ως μέσο τελετουργικού – ψυχικού καθαρισμού και ως ιαματικό μέσο.
- Η διατροφή, ως μέσο ίασης.
- Η εγκοίμηση και τα όνειρα ως στοιχείο θεραπευτικής αγωγής.
- Η χρήση φαρμάκων (σε συνδυασμό και με τον κήπο που προαναφέρθηκε).
- Η επεμβατική – χειρουργική ιατρική.
- Η ίαση και το θαύμα.
- Η άθληση ως στοιχείο διατήρησης και αποκατάστασης της υγείας.
- Το θέατρο και εν γένει η ψυχαγωγία ως μέσο θεραπείας ψυχικών νόσων.

Μέσα από τις παραπάνω ιστορίες, ο επισκέπτης θα κατανοεί το πώς η μαγική πρακτική, με ενέργειες που προκαλούσαν την επέμβαση του θεού, όπως οι καθαρμοί με νερό και ο ύπνος για συνάντηση του θεού στο όνειρο, έδωσε σιγά - σιγά τη θέση της σε πραγματικές γνώσεις και κατέληξε σε πραγματική άσκηση ιατρικής, όπως δείχνει ο τάφος οικογένειας γιατρών στην πόλη της Επιδαύρου.

Εικ. 11: Τάφος της οικογένειας των γιατρών.

Εικ.12: Εσωτερικό του τάφου.

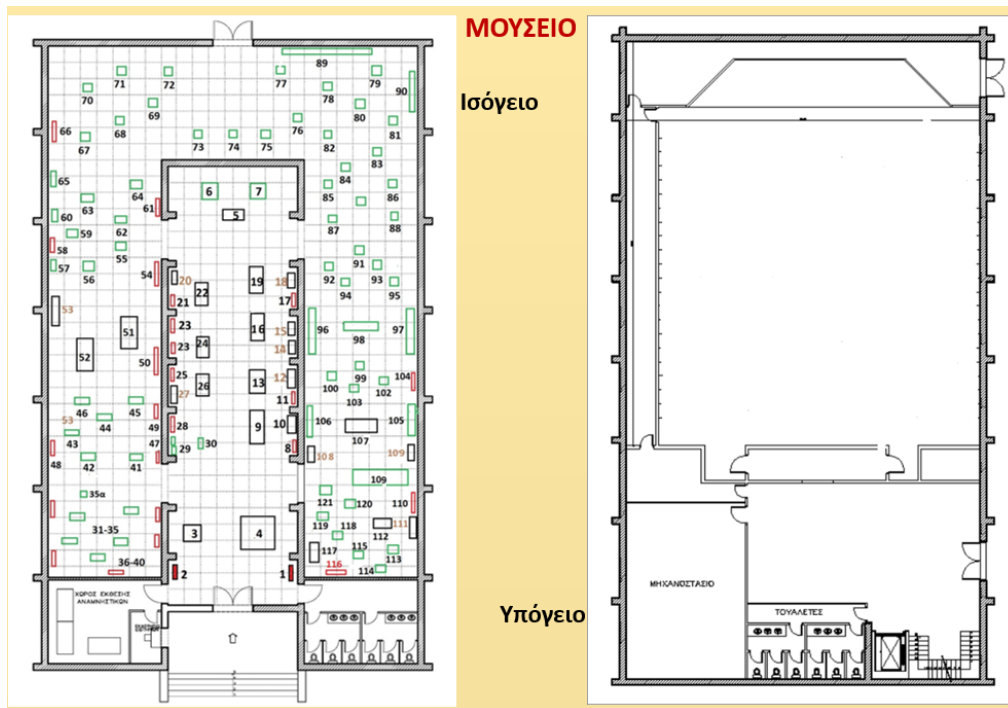

Για την ολοκληρωμένη κατανόηση της αφήγησης, προτείνεται η δημιουργία ενός νέου κτηρίου έκθεσης, στο οποίο θα εκτίθενται ευρήματα από τον αρχαιολογικό χώρο, οργανωμένα σε ενότητες:

- Το φυσικό περιβάλλον του Ασκληπιείου και θεραπευτικά φυτά.
- Το νερό ως μέσο καθαρισμού και θεραπείας.
- Τελετουργικά δείπνα (θεοξένια – τραπεζώματα).
- Εγκοίμηση.
- Πρώιμες επεμβάσεις και γνώσεις.
- Φάρμακα.
- Αρχαίοι ιατροί και ιατρικά εργαλεία.
- Ευχκτήρια και ευχαριστήρια αφιερώματα.

Εικ. 13: Προτεινόμενη θέση νέου μουσείου.

Εικ. 14: Κάτοψη νέου μουσείου.

Παράλληλα, το υφιστάμενο μουσείο θα αναβαθμιστεί, ώστε να διατηρηθεί ως ένα από τα πρώτα μουσεία παγκοσμίως αρχαίας αρχιτεκτονικής, και ταυτόχρονα θα αποτελέσει το μουσείο των κυρίων κτηρίων του χώρου. Θα φιλοξενεί μερικές ανασυνθέσεις των κυριότερων κτηρίων του Ιερού με μέλη που, για λόγους προστασίας, δεν είναι δυνατόν να εκτίθενται στο υπαίθρο, καθώς και τις αρχαίες επιγραφές (του 4ου και του 3ου αιώνα π.Χ.) που αναφέρονται στα συμβόλαια, και στις επιμέρους εργασίες κατασκευής τους.

Σημαντικό τμήμα του όλου έργου είναι η ανάδειξη ενός δικτύου διαδρομών στην ευρύτερη περιοχή:

- Άμεση είναι η σύνδεση του Ασκληπιείου με το Ιερό του Απόλλωνα Μαλεάτα, που βρίσκεται σε μικρή απόσταση από αυτό. Στη θέση αυτή βρίσκονται οι ρίζες της Επιδαύριας λατρείας, ήδη από 3η χιλιετία π.Χ.

Εικ. 15: Σύνδεση του Ασκληπιείου της Επιδαύρου με το Ιερό του Απόλλωνα Μαλεάτα.

Εκεί, κατά του μυκηναϊκούς χρόνους, το αργότερο περί τον 15ο αιώνα π.Χ., ξεκίνησε η λατρεία μιας θεότητας, που ονομάζονταν Μαλεάτας, θεότητας που κατείχε θεραπευτικές δυνάμεις για την ίαση των ανθρώπων. Πρόκειται για την ίδια λατρεία που κατά τους ιστορικούς χρόνους μεταφέρθηκε και εξελίχθηκε στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου. Εδώ είναι σημαντική η παρουσία των πηγών, από τις οποίες υδρευόταν το Ασκληπιείο, των μεγάλων δεξαμενών και του εκτεταμένου δικτύου υπόγειων και επιφανειακών υδραγωγείων.

- Επίσης, άμεση είναι η συσχέτιση του Ιερού με την αρχαία πόλη της Επιδαύρου, στην οποία σώζεται σε πολύ καλή κατάσταση διατήρησης το θέατρο (γνωστό ως το «μικρό θέατρο της Επιδαύρου»), αλλά και άλλα σημαντικά μνημεία (τμήμα της αγοράς, δεξαμενές, λουτρά, κ.λ.π.). Η σύνδεση με την αρχαία Επίδαυρο γίνεται οδικώς, αλλά και, για όσους το επιθυμούν, μέσω του αρχαίου δρόμου, ο οποίος διατηρείται, και εν μέρει έχει ήδη αναδειχθεί.

Εικ. 16: Σύνδεση του Ασκληπιείου της Επιδαύρου με την αρχαία πόλη της Επιδαύρου.

- Τέλος, είναι πολύ εύκολη η οδική πρόσβαση από το Ασκληπιείο στη περιοχή του Άργους και του Ναυπλίου, δηλαδή σε μία περιοχή που αποτελεί ένα ανοιχτό διαχρονικό μουσείο.

Εικ. 17: Σύνδεση του Ασκληπιείου της Επιδαύρου με αξιοθέατα στην ευρύτερη περιοχή της Αργολίδας.

Σώζονται μάλιστα πολλά τμήματα του αρχαίου δρόμου προς την Επίδαυρο, σχεδόν παράλληλα με τον σύγχρονο, κατά μήκος των οποίων μπορεί κανείς να θαυμάσει μυκηναϊκές (κατά το κυκλώπειο οικοδομικό σύστημα) γέφυρες και αρχαία φυλάκια.

Ιδιαίτερα σημαντική δράση είναι τη διασύνδεση – δικτύωση του Ιερού με τα κυριότερα από τα άλλα Ασκληπιεία του Μεσογειακού χώρου, καθώς και με τα πανεπιστήμια ή ιδρύματα που εδρεύουν στην περιοχή τους ή ενεργοποιούνται με ερευνητικά προγράμματα σε αυτά. Στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου θα δημιουργηθεί σταδιακά ένα κέντρο μελετών, που θα εμβαθύνει στα θέματα της ιστορίας της ιατρικής, και φυσικά της ιστορίας των Ασκληπιείων, σε συνεργασία με ανάλογα επιστημονικά ιδρύματα του μεσογειακού χώρου.

Εικ. 18: Δίκτυο Ασκληπιείων στη Μεσόγειο.

Τέλος, προβλέπεται η διοργάνωση εκδηλώσεων, με ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που μπορούν να υποστηριχθούν από το Ασκληπιείο της Επιδαύρου:

- Εκπαιδευτικά Προγράμματα.
- Ψυχαγωγικό και ιαματικό θέατρο.
- Αθλητικές και μουσικές εκδηλώσεις.
- Θεατρικά και ιατρικά βραβεία.
- Ιατρικά συνέδρια στην ευρύτερη περιοχή, που, όμως, θα προσελκύνονται από την φήμη και τη σημασία του Ασκληπιείου.

Το όλο πρόγραμμα ολοκληρώνεται με την ανάδειξη των τοπικών προϊόντων και στην υποστήριξη των τοπικών τουριστικών και συναφών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων. Επιχειρήσεις και προϊόντα που θα διέπονται από συγκεκριμένες προδιαγραφές και κριτήρια, θα έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν το λογότυπο του Προγράμματος και να προβάλλουν τη συμμετοχή τους σε αυτό, ως ένα πρόσθετο επικοινωνιακό πλεονέκτημα, ενώ θα προβάλλονται και στον διαδικτυακό κόμβο του Προγράμματος.

4. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ – ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Η οργάνωση και εφαρμογή του Προγράμματος θα παρακολουθείται στενά από την Επιτροπή Συντήρησης Μνημείων Επιδάουρου (Ε.Σ.Μ.Ε.), υπό την προεδρία του καθηγητή Β. Λαμπρινουδάκη. Προκειμένου να υλοποιηθεί το Πρόγραμμα στο σύνολό του απαιτείται να εκπονηθούν πολλές και διαφορετικές μελέτες, σε αντιστοιχία με τα ποικίλα προς υλοποίηση αντικείμενά του, ορισμένες των οποίων έχουν ήδη καταγραφεί ανωτέρω.

Ιδιαίτερα σημαντικές είναι φυσικά οι μελέτες αποκατάστασης και αναστήλωσης των μνημείων. Οι μελέτες αυτές είτε έχουν ήδη εκπονηθεί, είτε θα εκπονηθούν από το επιστημονικό προσωπικό της Ε.Σ.Μ.Ε.

Ακόμη, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι αρκετές από τις απαιτούμενες μελέτες είναι δυνατόν να εκπονηθούν ή να εξειδικευτούν στις λεπτομέρειές τους κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Προγράμματος, παράλληλα με την εκτέλεση των εργασιών.

Ωστόσο, υπάρχει ένα υποσύνολο μελετών και ενεργειών, το οποίο είναι ιδιαίτερα κρίσιμο, ώστε το Πρόγραμμα να αποκτήσει υπόσταση και να μπορέσει να ξεκινήσει, έχοντας υψηλό βαθμό ωριμότητας, απαραίτητη προϋπόθεση για να εξασφαλίσει χρηματοδότηση από τα συγχρηματοδοτούμενα Επιχειρησιακά Προγράμματα της νέας Προγραμματικής Περιόδου (2014 – 2020).

Οι μελέτες αυτές, που θα εκπονηθούν με πόρους που θα εξασφαλίσει το σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ», είναι οι εξής:

ΜΕΛΕΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
1. Συγγραφή της αφήγησης του Ασκληπιείου της Επιδαύρου (συνεργασία με εξειδικευμένο story-teller).	15.000,00 €.
2. Κατάρτιση αρχικού marketing plan με πρόταση για branding, σχεδιασμός λογότυπου και δημιουργικού του Προγράμματος – αρχικών ενεργειών προβολής (πρώτα γεγονότα και δημοσιότητα).	15.000,00 €.
3. Μελέτη και τεκμηριωμένη πρόταση των κλάδων επιχειρήσεων ή εγκαταστάσεων, που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα – διαμόρφωση Συμφώνου Ποιότητας.	20.000,00 €.
4. Μελέτη διαμόρφωσης και ανάπλασης διαδρομών περιήγησης στο φυσικό περιβάλλον του Ασκληπιείου Επιδαύρου και του περιβάλλοντος χώρου του.	35.000,00 €.
5. Πλήρης αρχιτεκτονική – στατική και ηλεκτρομηχανολογική μελέτη (μέχρι και του σταδίου των τευχών δημοπράτησης και της έκδοσης οικοδομικής άδειας) για το κτήριο της νέας έκθεσης και το περίπτερο ενημέρωσης που χωροθετείται στη νέα είσοδο του αρχαιολογικού χώρου.	150.000,00 €.
6. Σχεδιασμός δράσεων προβολής και δημοσιότητας του έργου.	5.000,00 €.
7. Υπηρεσίες συμβούλου – τεχνικής υποστήριξης.	10.000,00 €.
ΣΥΝΟΛΟ:	250.000,00 €.